

پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین

فردین پرویزی^۱، پیام سرابی^۲، حمزه سالمی^۳، نسرين کلهری^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در دانشجویان متأهل استان کرمانشاه است. روش این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده‌ها کمی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی و از نظر شیوه اجراء همبستگی است. جامع آماری شامل کلیه دانشجویان متأهل زن و مرد دانشگاه‌های استان کرمانشاه به تعداد ۱۵۰ نفر (۷۵ مرد و ۷۵ زن) می‌باشد که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و پرسشنامه‌های رضایت زناشویی انریچ - فرم کوتاه، عملکرد خانواده ایشتاین و همکاران، الگوهای ارتباطی زوجین کریستنسن و سولاوی را تکمیل کردند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد بین کلیه ابعاد عملکرد خانواده و رضایت زناشویی رابطه منفی معناداری وجود دارد. بین الگوی سازنده متقابل و رضایت زناشویی رابطه مثبت و معنادار و بین الگوهای توقع، کناره‌گیری و اجتناب متقابل با رضایت زناشویی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. تحلیل رگرسیون نیز نشان داد متغیرهای پیش‌بین به ترتیب ۶۶ و ۸۱ درصد تغییرات رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین، رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند. لذا در درمان مشکلات زناشویی می‌تواند مورد توجه درمانگران قرار گیرد.

واژگان کلیدی: رضایت زناشویی، عملکرد خانواده، الگوهای ارتباطی.

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، مدرس دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی

^۳ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، مدرس دانشگاه پیام نور

^۴ دانشجوی کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

مقدمه

نهایت جامعه دارد. هر چه تعامل میان زوجین بیشتر باشد مثلاً فعالیت‌های بیشتری را با هم انجام دهند و یا وقت بیشتری را در کنار یکدیگر بگذرانند و این تعامل توأم با صمیمیت و محبت باشد، زوجین از با هم بودن و رابطه زناشویی رضایتمندی بیشتری خواهند داشت که نه تنها موجب استحکام پیوند زناشویی می‌شود بلکه سلامت و آرامش روحی و روانی اعضای خانواده را نیز فراهم خواهد آورد.

پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه نشان داده‌اند ارتباط زناشویی کارآمد پیش‌بینی کننده قوی کیفیت زناشویی می‌باشد (Gottman, 2000: 737-745). الگوهای ارتباطی سالم و سازنده یکی از مهمترین عوامل رضایتمندی زناشویی به شمار می‌آید و در مقابل ارتباط زناشویی ناکارآمد سرچشمه عمده نارضایتی است (احمدی و فاتحی‌زاده، ۱۳۸۴: ۱۹۵). بیش از ۹۰ درصد زوجین آشفته، ناتوانی در برقراری ارتباط را به عنوان مسأله اصلی در زندگی مشترک خود بیان می‌کنند (اولیا، ۱۳۸۸: ۸۸).

پژوهش‌های دیگری نشان داده‌اند که عملکرد خانواده در ایجاد نارضایتی زناشویی مؤثرند (Lindsey & Others, 2006: 45-63). عملکرد مطلوب خانواده منجر به رفع نیازهای فردی و اجتماعی خانواده شده و رشد و تکامل، شکل‌گیری اعتماد به نفس و اجتماعی شدن اعضای خانواده را به دنبال دارد (جاویدی، پیشین: ۱۱۶). به نظر، خانواده سالم افراد سالم را تحویل جامعه می‌دهد و خانواده ناسالم موجب بروز مسائل فراوانی در سطح جامعه خواهد شد و اگر سعی در بهبود و پیشرفت خانواده نشود، مشکلات اجتماعی روزبه‌روز بیشتر خواهد شد (Sinha &

خانواده شالوده اساسی ساختار اجتماعی جوامع است که با ازدواج و آغاز زندگی زناشویی شکل می‌گیرد و سلامت یا عدم سلامت آن، قوام یا فروپاشی جامعه را در پی دارد. به طوری که دستیابی به جامعه سالم، در گرو سلامت خانواده و خانواده کارآمد، وابسته به روابط زناشویی موفق است (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۷: ۳۰). نقش خانواده در سلامت روانی افراد و جامعه به حدی است که برخی از صاحب‌نظران مانند اکرم‌ن (۱۹۵۹)، برای خانواده ماهیت شفادهندگی قائل‌اند (ثنایی، ۱۳۸۹: ۶۵). پژوهش‌های مختلف، نقش الگوهای ارتباطی زوجین را در رضایت زناشویی نشان داده‌اند (Ledbetter, 2009: 130-147). الگوهای ارتباطی زوجین، کانال‌های ارتباطی است که از طریق آن زن و شوهر با یکدیگر به تعامل می‌پردازند. چرا که ارتباط موثر زوجین، سنگ زیربنایی خانواده سالم و موفق است (جاویدی، ۱۳۹۱: ۵۵).

شواهد پژوهشی فراوان، گویای آنند که عوامل زیادی زندگی زناشویی و رضایت از آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد که اگر مورد توجه قرار نگیرد موجب ناخشنودی و تعارضات زناشویی و در نهایت از هم پاشیدگی زندگی مشترک می‌شود که خود زمینه آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی فراوانی را فراهم می‌سازد. هم درمانگران و هم زوجها عقیده دارند که یکی از عوامل موثر بر رضایت زناشویی و پیش‌بینی کننده قوی آن، الگوهای ارتباطی بین زوجین است (ثناگویی و دیگران، ۱۳۹۰: ۷۷-۵۷). رابطه زناشویی یکی از قوی‌ترین رابطه‌های انسانی است که کیفیت آن، پیامدهای گوناگونی برای اعضای خانواده و در

تدریج اندوه و درماندگی بر آنها مستولی گشته و سلامت روان آنها را به مخاطره می‌اندازد که گروه کثیر دانشجویان از این قاعده مستثنی نیستند. تحقیقات زیادی انجام شده است که رابطه هر کدام از متغیرهای عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی با متغیر رضایت زناشویی را به تنهایی بررسی کرده‌اند اما مطالعه این موضوع در جامعه دانشجویان و به طور منسجم انجام نشده است. با توجه به اهمیت و نقش کلیدی خانواده و جلوگیری از متلاشی شدن آن، شناخت عوامل مرتبط با رضایت زناشویی که پایه‌ی استحکام بخش و سنگ زیربنای زندگی خانوادگی است، ضروری به نظر می‌رسد. لذا در صورت توجه به عوامل موثر بر رضایت زناشویی می‌توان انتظار داشت که با افزایش سطح رضایتمندی زناشویی بسیاری از مشکلات روانی، عاطفی و اجتماعی خانواده‌ها و نیز جامعه کاهش یابد و افراد جامعه با آرامش خاطر بیشتری به رشد و تعالی و خدمات اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی خواهند پرداخت و خانواده‌ها نیز از این پیشرفت سود خواهند برد (ثنایی، پیشین: ۸۷). با عنایت به موارد ذکر شده، اهمیت انجام این پژوهش به منظور بررسی نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در پیش‌بینی‌پذیری رضایت زناشویی دانشجویان، بیشتر احساس شده است. امید است نتایج پژوهش بتواند مبنای نظری و عملی مناسبی برای شناسایی و کاهش مشکلات زناشویی در نهادها و مؤسسات مختلف آموزشی و درمانی از قبیل، مراکز مشاوره در دانشگاه‌ها، مدارس، بهزیستی، کلینیک‌ها و شوراهای حل اختلاف خانواده قرار گیرد.

(Mukerjoe, 1991: 5-9). براساس پژوهش‌های بهاری و صابری (۱۳۸۳)، بین عملکرد خانواده زوج‌های در حال طلاق و زوج‌های غیرمطلقه (عادی) تفاوت معناداری وجود دارد، به این معنی که عملکرد خانوادگی زوج‌های در حال طلاق پایین‌تر از زوج‌های غیرمطلقه (عادی) است (بخشی‌پور، ۱۳۹۱: ۶۹).

کاهش رضایت زناشویی و از هم پاشیده شدن زندگی مشترک، تأثیراتی منفی بر زوجین و در نهایت جامعه بر جای می‌گذارد. بنابراین، این مسئله احساس شد که چه عواملی رضایت زناشویی در دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند لذا از میان عوامل زیادی که بر رضایت زناشویی تأثیرگذار هستند، با توجه به اهمیت نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در پیش‌بینی رضایت زناشویی، کوشش شد تا سهم هر کدام از آنها در پیش‌بینی رضایت زناشویی مورد بررسی قرار گیرد. از آنجا که اهمیت خانواده، الگوهای ارتباطی زوجین و رضایت زناشویی در جامعه دانشجویان، به دلیل نقش خطیر آنها در جامعه دو چندان می‌شود، در این پژوهش به بررسی نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در پیش‌بینی رضایت زناشویی در دانشجویان متأهل استان کرمانشاه پرداخته می‌شود.

اهمیت پژوهش

در بسیاری از خانواده‌ها، مشکلات زناشویی به صورت پنهانی ادامه می‌یابند و موجودیت خانواده را مورد حمله قرار می‌دهند. در چنین خانواده‌هایی زوج‌ها از رضایتمندی برخوردار نیستند و به دلیل قبح اجتماعی و شرعی طلاق، خود را محکوم به زندگی در شرایط نامساعد می‌دانند و به

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در دانشجویان متأهل استان کرمانشاه است.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- عملکرد خانواده، رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.
- ۲- الگوهای ارتباطی زوجین، رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.

روش پژوهش

روش پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع داده‌ها کمی، از نظر شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی و از نظر شیوه اجرا همبستگی است، که در آن به پیش‌بینی پذیری رضایت زناشویی بر اساس نقش عملکرد خانواده و الگوهای ارتباطی زوجین در دانشجویان متأهل دانشگاه‌های استان کرمانشاه پرداخته شده است.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

در این پژوهش جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه‌های استان کرمانشاه در سال ۱۳۹۵ است. با توجه به حجم جامعه به منظور برآورد حجم نمونه تعداد ۱۵۰ نفر (۷۵ زن و ۷۵ مرد) انتخاب شدند که از جدول کوکران استفاده شد. از این رو روش ما در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بوده است.

ابزار پژوهش

الف) پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ-فرم کوتاه
این پرسشنامه از ۴۷ ماده و ۱۲ خرده مقیاس تشکیل شده است که دارای یک نمره کلی و ۱۲ نمره مربوط به خرده مقیاس‌های آن است. پاسخ به سؤالات به روش لیکرت و به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) و شیوه نمره‌گذاری آن به صورت مستقیم و معکوس است. این پرسشنامه از ۱۲ مقیاس تشکیل شده است: پاسخ قراردادی، رضایت زناشویی، موضوعات شخصیتی، ارتباط زناشویی، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و بچه‌ها، بستگان و دوستان، نقش‌های مربوط به برابری زن و مرد و جهت‌گیری عقیدتی. در تحقیق سلیمانیان، با عنوان «بررسی تأثیر تفکرات غیرمنطقی بر نارضایتی زناشویی»، ضریب اعتبار این پرسشنامه به صورت ضریب آلفا محاسبه و عدد ۹۳ درصد بدست آمد. در تحقیق نامبرده، ۴۷ سؤال که از همبستگی نسبتاً بالایی برخوردار بودند، انتخاب شده است و مجدداً ضریب آلفا محاسبه گردید که ضریب اعتبار ۹۵ درصد به دست آمد. السون، ضریب پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۹۲ درصد به دست آورد. همچنین سلیمانیان، شریف‌نیا و معتمدین ضریب پایایی آن را به ترتیب برابر با ۹۳، ۸۶ و ۵۷ درصد گزارش کردند. در ایران سلیمانیان و نوابی‌نژاد همبستگی درونی این آزمون را برای فرم بلند ۹۳ درصد و برای فرم کوتاه ۹۵ درصد محاسبه و گزارش کرده‌اند. (رسولی، ۱۳۸۰: ۷۹). بر اساس تحقیقات وادسپای (۱۹۸۸)، میزان پایایی آزمون به روش آزمون و آزمون مجدد بین ۶۵

استقلال نسبی برخوردارند. همچنین ابزار سنجش خانواده دارای روایی پیش‌بین و هم‌زمان است (همان، ۹۰). محمدی‌زاده و ملک خسروی ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه را ۹۴ درصد و برای خرده مقیاس‌های عملکرد کلی ۷۸ درصد، نقش‌ها ۷۱ درصد، ارتباط ۷۰ درصد، مسئله حل ۷۲ درصد کلی همراهی عاطفی ۷۳ درصد، کنترل رفتار ۶۶ درصد و آمیزش عاطفی ۷۱ درصد گزارش کرده‌اند (محمدی‌زاده و ملک خسروی، ۱۳۸۵: ۹۷).

ج) پرسشنامه الگوهای ارتباطی^۱ زوجین کریستنسن و سولاوی

این پرسشنامه در سال ۱۹۸۴ توسط کریستنسن و سولاوی در دانشگاه کالیفرنیا ساخته شد و در ایران، در سال ۱۳۷۹ توسط عبادت‌پور ترجمه و هنجاریابی گردید. این پرسشنامه یک ابزار خودسنجی نسبتاً جدید است که به منظور برآورد ارتباط زناشویی زوجین طراحی شده است. CPQ از ۳۵ سوال تشکیل شده است و رفتارهای زوجین را در طی سه مرحله تعارض زناشویی برآورد می‌کند. این مراحل عبارتند از:

- ۱- هنگامی که مشکلی در رابطه زوجین بوجود می‌آید، ۲- در طول بحث راجع به مشکل ارتباطی، ۳- بعد از بحث راجع به مشکل ارتباطی. این پرسشنامه از سه خرده مقیاس تشکیل شده است: الف) ارتباط سازنده متقابل ب) ارتباط اجتناب متقابل ج) ارتباط کناره‌گیری / توقع.

تا ۹۴ درصد، میزان همسانی درونی بر اساس آلفای کرونباخ تا ۹۷ درصد و میزان توانایی تمییز و طبقه‌بندی ۹/۹۰ درصد است.

ب) پرسشنامه ابزار سنجش خانواده

این پرسشنامه را ناتان بی و همکاران (۱۹۸۳)، در ۶۰ سوال تهیه کردند و هدف آن سنجیدن عملکرد خانواده بنا بر الگوی مک مستر است. این الگو خصوصیات ساختاری، شغلی و تعاملی خانواده را معین می‌سازد و شش بعد از عملکرد خانواده شامل: حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار را مشخص می‌کند. بنابراین ابزار سنجش خانواده متناسب با این شش بعد، از شش خرده مقیاس برای سنجیدن آنها، به علاوه یک خرده مقیاس هفتم مربوط به عملکرد کلی خانواده تشکیل شده است. هر سوال FAD به یکی از این مقیاس‌ها یا ابعاد مربوط می‌شود که عملکرد سالم و ناسالم خانواده را توصیف می‌کنند (ثنایی، ۱۳۸۹: ۸۹).

اعتبار: ابزار سنجش خانواده با ضرایب آلفای خرده مقیاس‌های آن از ۷۲ تا ۹۲ درصد از همسانی درونی خوبی برخوردار است. ضرایب آلفای کل مقیاس و خرده مقیاس‌های حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی، در پژوهش امینی (۱۳۷۹)، به ترتیب ۹۲، ۶۱، ۳۸، ۷۲، ۶۴، ۶۵، ۶۱، ۸۱ درصد گزارش شده است.

روایی: اگر خرده مقیاس عملکرد کلی را از تجزیه و تحلیل‌ها خارج کنیم، شش خرده مقیاس دیگر این ابزار از

¹ Communication Patterns Questionnaire

آلفای کرونباخ را برای خرده مقیاس‌های CPQ از ۵۰ تا ۷۰ درصد گزارش کرده‌اند (همان، ۷۵).

بررسی عملکرد خانواده به عنوان نهاد اجتماعی

عملکرد، در روانشناسی به معنای رفتار موجود زنده در برابر تکلیفی خاص فعالیت یا مجموعه پاسخ‌هایی که به نتیجه مؤثر در محیط منجر شود، آمده است. عملکرد خانواده، تلاش مشترک برای برقراری و حفظ تعادل در خانواده است و به توانایی در هماهنگی با تغییرات، حل تضادها و تعارضات، همبستگی بین اعضا و موفقیت در اعمال الگوهای انضباطی، رعایت حد و مرز بین افراد، اجرای مقررات و اصول حاکم بر این نهاد با هدف حفاظت از کل نظام خانواده مربوط است. می‌توان آن را در ابعاد مختلفی نظیر حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار بررسی کرد (همان، ۱۳۸۹).

خانواده مهمترین نهاد اجتماعی و شکل دهنده شخصیت آدمی است. مطلوبیت، رضایت، خشنودی و کیفیت و کار-کرد بهینه خانواده عامل اثرگذاری بر رشد، شکوفایی و پیشرفت اعضای خانواده است (حصیرچمن، ۱۳۹۲: ۳۰). واقعیت این است که اگر یکی از اعضای خانواده دارای اشکال رفتاری-روانی باشد، می‌توان ردپای آن را در روابط خانوادگی جستجو کرد. در بسیاری از موارد اشکال رفتاری عضو خانواده مانند کودک یا نوجوان مستقیماً از روابط غلط خانوادگی سرچشمه می‌گیرد که بهره‌گیری از روش‌های موردنظر می‌تواند راهگشای مشکلات خانواده گردد (احمدی و فاتحی‌زاده، پیشین: ۹۵). خانواده نیازمند نوعی سازمان درونی است که تعیین می‌کند «چگونه، چه وقت و

زوجین در پاسخگویی به پرسشنامه، هر رفتار را روی یک مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرت که از ۱ (اصلاً امکان ندارد) تا ۹ (خیلی امکان دارد) تنظیم شده، درجه‌بندی می‌کنند. این رفتارها عبارتند از: اجتناب متقابل، بحث متقابل، بحث/اجتناب، مذاکره متقابل، خشونت کلامی، خشونت جسمانی و کناره‌گیری متقابل (تناگویی و همکاران، پیشین: ۱۴۶).

(د) روایی و اعتبار

در ایران، عبادت پور (۱۳۷۹)، به منظور برآورد روایی این پرسشنامه، همبستگی بین مقیاس‌های این پرسشنامه و پرسشنامه رضایت زناشویی ENRICH را بدست آورد. ضرایب همبستگی بدست آمده برای سه خرده مقیاس ارتباط سازنده متقابل (پنج سوالی)، ارتباط اجتناب متقابل و ارتباط توقع / کناره‌گیری به ترتیب عبارت بودند از ۵۸، ۵۸- و ۳۵ درصد که همگی در سطح آلفای ۱ صدم خرده معنی‌دار بودند. همچنین برای بدست آوردن روایی خرده مقیاس الگوی ارتباط سازنده متقابل، همبستگی نمرات آن را با نمرات حاصل از پرسشنامه رضایت زناشویی ENRICH بدست آورد که عبارت از ۷۴ درصد بود که در سطح آلفای ۱ صدم درصد معنی‌دار است. همچنین برای تعیین پایایی، همبستگی درونی خرده مقیاس‌ها را محاسبه کرد ارقام محاسبه شده عبارتند از: خرده مقیاس سازنده متقابل ۵۰ درصد، اجتناب متقابل ۵۳ درصد، توقع مرد/کناره‌گیری زن ۵۳ درصد و توقع زن/کناره‌گیری مرد ۵۵ درصد. هیوی و همکاران میزان ثبات درونی را برای خرده مقیاس ارتباط سازنده متقابل هفت سوالی، بدست آوردند: آلفای کرونباخ برای مردان و زنان در این خرده مقیاس به ترتیب عبارت از ۸۴ و ۸۱ درصد بود. بودن و همکاران،

با عملکرد و محتوای محیط خانواده دارد. این عملکرد شامل رشد اخلاقی خانواده، نحوه برقراری ارتباط بین اعضا، مناسب بودن مقررات خانواده، تقسیم وظایف، نحوه برخورد اعضا خانواده با مشکل (حل مسئله)، ابراز عواطف، رفع نیازهای عاطفی و غیره می‌شود (Epstein & Others, 1983: 205).

به نظر کلی و همکارانش (۱۹۸۳)، تعامل در روابط زوجی «به معنای دادن و گرفتن میان دو شخص» است که شامل الگوهای رفتاری منظم و تکرارشونده می‌باشد (Noller & Feeney, 2002: 199-221). ارتباط در سیستم خانواده عبارت است از: تبادل اطلاعات بین اعضای خانواده به طور شفاهی و غیرشفاهی که شامل مهارتهایی از قبیل گوش کردن فعال، مکث، حالت‌های چهره برای تبادل الگوهای اطلاعات در درون سیستم خانواده می‌باشد.

ارتباط زناشویی عبارت است از: فرایندی که طی آن زن و شوهر به صورت کلامی و غیرکلامی در قالب گوش دادن، مکث، حالت چهره و ژست‌های مختلف با یکدیگر به تبادل احساسات و افکار می‌پردازند. ترنهم و یانسن (۱۹۹۶) اظهار می‌کنند: الگوهای ارتباطی زوجین، کانال‌های ارتباطی است که از طریق آن زن و شوهر با یکدیگر به تعامل می‌پردازند. به آن دسته از کانال‌های ارتباطی که به وفور در یک خانواده اتفاق می‌افتد، الگوهای ارتباطی می‌گویند.

الگوهای ارتباطی زوجین، فرایندی است که در طی آن زن و شوهر چه به صورت کلامی و چه به صورت غیرکلامی با یکدیگر تعامل برقرار می‌کنند. کریستنسن و سولاوی (

با چه کسی باید ارتباط برقرار کرد. الگوهای تبادلی حاصل از این سازمان، ساختار خانواده را شکل می‌دهند». تعریف دیگر اینکه مجموعه نامشهودی از خواسته‌ها و ضوابط کارکردی که نحوه تعامل اعضای خانواده با یکدیگر را سازمان می‌دهد. ساخت خانواده مجموعه نامرئی انتظارات عملکردی است که شیوه‌های مرادده یا میان کنش‌های اعضای خانواده را سازمان می‌دهد. خانواده، ساختاری است که عملکرد آن از طریق الگوهای مرادده‌ای شکل می‌گیرد. مراددهات تکراری الگوهایی را به وجود می‌آورند مبنی بر اینکه چطور، چه وقت و با چه کسی رابطه برقرار می‌شود. همین الگوها زیربنای سیستم را تشکیل می‌دهند (مینوچین، ۱۳۸۰: ۱۵۸).

مینوچین معتقد است که سیستمی که بیش از همه بر رفتار فرد اثر دارد خانواده است. در واقع خانواده نه تنها رفتار سازشی و بهنجار، بلکه رفتار نابهنجار افراد را شکل می‌دهد. نقش خانواده در سلامت روانی افراد و جامعه به حدی است که برخی از صاحب‌نظران مانند اکرمین (۱۹۵۹)، برای خانواده ماهیت شفادهنگی قائل‌اند (ثنایی، پیشین: ۹۰). خانواده اساساً کانون کمک، تسکین، التیام و شفابخشی است. کانونی است که باید فشارهای روانی وارد شده بر اعضای خود را تخفیف دهد و راه رشد و شکوفایی آن را هموار کند. اگر خانواده، محیط سالم و سازنده‌ای برای اعضای خود باشد و نیازهای جسمانی و روانی آنها را برآورده سازد بی‌شک نیاز آنان به نهادهای درمانی خارج از خانواده کاهش خواهد یافت. در اکثر تحقیقات بیشترین سهم در تعیین عوامل یک رفتار به خانواده اختصاص داده شده است. غنا و محتوای آموخته‌های فرد ارتباط مستقیمی

(Mukerjoe, Ibid: 8). وینچ و همکاران او (۱۹۷۴)، معتقدند که رضایت زناشویی انطباق بین وضعیت موجود و وضعیت مورد انتظار است. طبق این تعریف رضایت زناشویی زمانی محقق می‌گردد که وضعیت موجود در روابط زناشویی با وضعیت مورد انتظار فرد منطبق باشد. همچنین هاپکینز (۱۹۶۸)، به نقل از ایس (۱۹۸۹)، بیان می‌کند که رضایت زناشویی احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده توسط زن یا شوهر است هنگامی که همه جنبه‌های ازدواجشان را در نظر می‌گیرند (سلیمانیان، ۱۳۷۳: ۷۶). اصطلاح توافق زناشویی یعنی زن و شوهر به گونه‌ای رفتار، تصور و ادراک می‌کنند که گویا نیازها و انتظاراتشان برآورده شده و چیزی وجود ندارد که در روابطشان خلل ایجاد کند. رضایت زناشویی به طور کلی در احساسات مثبت، دوست داشتن، رضایت جنسی، توافق در امور اقتصادی، خانه‌داری و تربیت فرزندان معنا می‌شود. اولسون (۲۰۰۰)، به طور کلی سه زمینه را برای رضایت‌مندی مطرح می‌کند. که به هم وابسته هستند و در هم تداخل دارند. این سه حیطه عبارتند از: ۱- رضایت افراد از ازدواجشان، ۲- رضایت از زندگی خانوادگی، ۳- رضایت کلی از زندگی. در تحقیقی که توسط بخشی پور و همکاران (۱۳۹۱)، با عنوان رابطه «عملکرد خانواده با تعارضات زناشویی زوج‌های در آستانه طلاق» انجام شده به این نتیجه رسیدند که از بین متغیرهای پیش‌بین، مولفه‌های عملکرد کلی، حل مشکل، نقش‌ها، همراهی عاطفی و آمیزش عاطفی با متغیر ملاک، رابطه معناداری دارند. باباخانی‌پور (۱۳۸۹)، در «مقایسه عملکرد خانوادگی و رضایت زناشویی والدین نوجوانان اقدام کننده به خودکشی

(۱۹۸۴)، الگوهای ارتباطی بین زوجین را به سه دسته تقسیم کردند که عبارتند از: الگوی ارتباطی سازنده متقابل، الگوی ارتباطی اجتناب متقابل، الگوی ارتباطی توقع / کناره‌گیری.

الف) الگوی سازنده متقابل: نوعی الگوی ارتباطی است که در طی آن هم زن و هم مرد سعی می‌کنند در مورد مشکل ارتباطی خود بحث و گفتگو کنند، احساساتشان را بروز دهند و برای مشکل ارتباطی پیشنهاد راه‌حل بدهند و با هم مذاکره کنند (Christensen, A and Sullaway, 1984: 143-190).

ب) الگوی اجتناب متقابل: در طی آن زن و مرد هر دو سعی می‌کنند از بحث کردن در باره مشکل دوری کنند.

ج) الگوی توقع / کناره‌گیری: در طی آن یکی از زوجین درباره مشکل بحث می‌کنند یا به وسیله انتقاد کردن، غر زدن و یا پیشنهاد تغییر دادن، دیگری را وادار به بحث درباره مشکل کند در حالی که دیگری می‌خواهد مشکل را تمام کند و از بحث درباره آن اجتناب کند. این الگو شامل دو بخش: الگوی زن متوقع / مرد کناره‌گیر و الگوی مرد متوقع / زن کناره‌گیر می‌باشند (Heavy & Others, 1996: 65).

رضایت، حالتی هیجانی است که با رسیدن به یک هدف پدید می‌آید. پارسونز، رضایت را به عنوان حالتی درونی در مقابل خوشایندی که حالت ظاهری دارد مطرح می‌کند. در فرهنگ معین با عنوان قبول رضامندی، خوشحالی و خشنودی آمده است. زناشویی نیز به معنی ازدواج و برقراری رابطه زن و شوهری آمده است. رضایت زناشویی حالتی است که طی آن زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و با هم بودن احساس شادمانی و رضایت دارند (Sinha &

توقع - کناره‌گیری و ارتباط اجتناب متقابل تبیین می‌شود (بیدرام‌گرگابی، ۱۳۹۳: ۶۷). در پژوهش فاتح زاده و احمدی (۲۰۰۵)، که با عنوان رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی انجام شد، الگوی ارتباطی توقع- کناره‌گیری زنان رابطه‌ای با رضایتمندی زناشویی نداشت. همچنین، بین الگوی ارتباط سازنده متقابل و رضایت زناشویی همبستگی مثبت مشاهده گردید و بین الگوی ارتباطی اجتناب متقابل و رضایت زناشویی همبستگی منفی بدست آمد. همچنین نولر و فینی (۱۹۹۴)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که الگوی ارتباطی اجتناب متقابل با نارضایتی زناشویی همزمان ارتباط دارد. همچنین، اجتناب متقابل با نارضایتی زن و شوهر در نخستین سال ازدواج ارتباط داشت (هنرپروران، ۱۳۸۹: ۲۵). احمدی و فاتحی زاده در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه الگوهای ارتباطی ازدواج و میزان رضایتمندی زناشویی زوجین شاغل در دانشگاه اصفهان، به این نتیجه رسیدند که بیشترین میزان همبستگی بین الگوی سازنده متقابل و رضایت زناشویی در گروه زنان است. در همین گروه الگوی ارتباطی توقع/ کناره‌گیری تقریباً رابطه‌ای با رضایتمندی زناشویی نشان نداد و بالاخره همبستگی بین رضایتمندی زناشویی و ارتباط اجتنابی متقابل منفی بدست آمد. نتایج بدست آمده در گروه مردان نیز کاملاً شبیه زنان است. در این گروه نیز بیشترین همبستگی، بین ارتباط سازنده متقابل و رضایتمندی زناشویی است. بین الگوی توقع/کناره‌گیری و رضایتمندی زناشویی رابطه نزدیک به صفر است و بالاخره بین رابطه الگوی اجتنابی متقابل و رضایتمندی زناشویی رابطه منفی وجود دارد.

با غیراقدام‌کنندگان به خودکشی» به این نتیجه رسید که بین عملکرد خانوادگی و رضایت زناشویی والدین رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین عملکرد خانوادگی و رضایت زناشویی والدین می‌تواند پیش‌بینی کننده رفتار خودکشی در نوجوانان باشد. در تحقیقی با عنوان «رابطه الگوهای ارتباطی زوجین با رضایتمندی زناشویی» توسط ثناگویی و همکاران انجام شد، یافته‌ها نشان داد که بین الگوی ارتباط سازنده متقابل با رضایت زناشویی رابطه مثبت معناداری وجود دارد و میان الگوهای ارتباطی توقع/ کناره‌گیر، توقع/ کناره‌گیر مرد/ زن، توقع کناره‌گیر مرد/ زن و الگوی ارتباطی اجتناب متقابل با رضایت زناشویی رابطه منفی معناداری وجود دارد. تحقیقات اولیه در ایالت متحده نشان داد که کیفیت ارتباط بین زوجین در روابط عاشقانه با رضایت از رابطه و ثبات مرتبط است. گاتمن و لویسنسون (۱۹۷۳) الگوی ارتباطی توقع- کناره‌گیری را به عنوان پدیده‌ای که با ملاک‌های ازدواج نامناسب در ارتباط است مورد اشاره قرار دادند (ثناگویی و همکاران، پیشین: ۷۶). کریستینسن در تحقیقی نشان داد که این الگو ارتباط قوی با نارضایتی از ازدواج دارد. از طرفی ارتباط محکمی نیز بین این الگو با جنسیت وجود دارد (جاویدی، پیشین: ۹۸). بیدرام‌گرگابی در سال ۱۳۹۳ مطالعه‌ای به منظور بررسی رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی بر روی زوجین شهر شاهین شهر انجام داد. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که الگوی ارتباطی سازنده متقابل و الگوی ارتباط اجتناب متقابل قادر به پیش‌بینی رضایت زناشویی هستند. نتایج معادلات ساختاری نشان داد که رضایت زناشویی توسط متغیرهای ارتباط سازنده، ارتباط

شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌ها پس از جمع‌آوری و کدگذاری در نرم افزار ۱۸ SPSS و با شیوه آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و روش‌های آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون) و تحلیل رگرسیون خطی به روش همزمان (Enter) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

داده‌های توصیفی و داده‌های استنباطی

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

جدول (۱) شاخص‌های توصیفی متغیرهای رضایت زناشویی و عملکرد خانواده به تفکیک جنسیت

متغیر	زیرمقیاس	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
الگوهای ارتباطی زوجین	الگوی سازنده متقابل	مرد	۷۵	۳۱/۱۶	۸/۷۴۰
		زن	۷۵	۲۵/۰۹	۸/۶۱۵
	الگوی مرد متوقع / زن کناره‌گیر	مرد	۷۵	۱۰/۵۹	۵/۲۹۹
		زن	۷۵	۱۲/۵۲	۵/۳۵۶
	الگوی زن متوقع / مرد کناره‌گیر	مرد	۷۵	۱۱/۲۱	۵/۳۷۶
		زن	۷۵	۱۲/۸۱	۵/۱۵۴
	الگوی توقع / کناره‌گیری	مرد	۷۵	۲۱/۷۲	۹/۲۱۲
		زن	۷۵	۲۵/۳۱	۹/۲۹۳
	الگوی اجتناب متقابل	مرد	۷۵	۱۰/۴۷	۴/۶۵۱
		زن	۷۵	۱۲/۶۹	۴/۸۹۶

جدول بالا میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای الگوهای ارتباطی زوجین نمونه مورد بررسی در پژوهش را نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود در الگوهای ارتباطی زوجین، مقدار میانگین الگوی سازنده متقابل در گروه مردان بیشتر از زنان است. و در سایر الگوها، نمره میانگین مردان تقریباً از گروه زنان پایین‌تر است.

داده‌های استنباطی

برای انجام آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون، پیش‌فرض نرمال بودن داده‌های متغیرهای اصلی بررسی شد و نتایج نشان داد که داده‌های متغیرهای اصلی در سطح اطمینان ۹۵ درصد از توزیع نرمال پیروی می‌کنند.

متغیر	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
رضایت زناشویی	مرد	۷۵	۱۸۲/۳۷	۲۸/۶۴۵
	زن	۷۵	۱۶۷/۱۳	۳۲/۶۱۰
حل مسئله	مرد	۷۵	۱/۵۹	۰/۴۵۹
	زن	۷۵	۱/۹۳	۰/۵۴۵
ارتباط	مرد	۷۵	۱/۸۸	۰/۴۳۶
	زن	۷۵	۲/۰۳	۰/۴۹۱
نقش‌ها	مرد	۷۵	۱۰/۲	۰/۳۹۰
	زن	۷۵	۲/۳۶	۰/۴۱۵
واکنش عاطفی	مرد	۷۵	۲/۰۶	۰/۳۷۱
	زن	۷۵	۲/۰۹	۰/۵۰۶
همراهی عاطفی	مرد	۷۵	۲/۰۰	۰/۵۳۵
	زن	۷۵	۲/۰۰	۰/۵۶۹
کنترل رفتار	مرد	۷۵	۱/۹۱	۰/۳۸۹
	زن	۷۵	۱/۹۸	۰/۳۶۸
عملکرد کلی	مرد	۷۵	۱/۸۴	۰/۳۴۳
	زن	۷۵	۲/۰۰	۰/۳۷۴

جدول بالا میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرهای رضایت زناشویی و عملکرد خانواده نمونه مورد بررسی در پژوهش را نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود مقدار میانگین رضایت زناشویی در گروه مردان بیشتر از گروه زنان می‌باشد. میانگین گروه مردان در تمام ابعاد

فرضیه اول: عملکرد خانواده، رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۳) ضریب همبستگی بین مقیاس‌های عملکرد خانواده و رضایت زناشویی

عملکرد خانواده	کنترل رفتار	همراهی عاطفی	واکنش عاطفی	نقش‌ها	ارتباط	حل مسئله	
-/۴۶۰	-/۴۶۲	-/۴۵۰	-/۴۸۶	-/۴۷۳	-/۴۶۰	-/۴۷۰	ضریب همبستگی پیرسون
/۰۰۱	/۰۰۱	/۰۰۱	/۰۰۱	/۰۰۱	/۰۰۱	/۰۰۱	رضایت زناشویی معناداری
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	تعداد

جدول فوق ضریب همبستگی بین رضایت زناشویی و $P < 0.01$ معنی‌دار می‌باشند. بنابراین بین همه زیر مقیاس‌های عملکرد خانواده و رضایت زناشویی در همانگونه که جدول نشان می‌دهد مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر رضایت زناشویی و زیرمقیاس‌های حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، واکنش عاطفی، همراهی عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی به ترتیب برابر -0.460 ، -0.470 ، -0.486 ، -0.450 ، -0.462 و -0.460 درصد بوده و در سطح خانوادگی و نمرات کمتر بیانگر عملکرد سالم‌تر است.

جدول ۴) پیش‌بینی رضایت زناشویی به وسیله زیر مقیاس‌های عملکرد خانواده

F	R ^۲	R	P	BETA	SE	B	
۳۸/۵۵۲	/۶۵۵	/۸۰۹	/۰۰۱				رضایت زناشویی
			/۰۰۱		۱۰/۲۴۰	۳۱/۲۲۳	ثابت مدل
			/۰۰۵	-/۱۳۲	۲/۷۹۴	-۱۱/۵۵۵	حل مسأله
			/۵۸۷	-/۵۵	۳/۲۳۱	-۱/۷۹۶	ارتباط
			/۰۰۱	-/۲۰۲	۴/۸۳۳	-۲۰/۸۶۴	نقش‌ها
			/۱۱۵	-/۱۱۱	۳/۱۲۳	-۷/۸۱۲	واکنش عاطفی
			/۳۴۵	-/۰۸۹	۴/۷۳۲	-۴/۴۰۵	همراهی عاطفی
			/۳۵۶	/۰۷۵	۴/۳۹۹	۳/۷۱۲	کنترل رفتار
			/۰۰۱	-/۱۲۷۰	-۸/۲۱۱	-۶۵/۳۳۰	عملکرد کلی

جدول فوق پیش‌بینی رضایت زناشویی بوسیله عملکرد خانواده را نشان می‌دهد. همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره به روش همزمان نشان داد که ضریب رگرسیون خطی چند متغیره برای متغیرهای مستقل و متغیر ملاک معنادار است ($R^2=۰/۰۶۵۵$ ، $F(۷ ، ۱۴۲)=۵۵۲/۳۸$ ، $P < ۰/۰۱$) بر این اساس ضریب همبستگی چندگانه بین ترکیب خطی متغیرهای پیش‌بین و رضایت زناشویی برابر ۸۱ درصد بوده و متغیرهای پیش‌بین با هم ۶۶ درصد تغییرات رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند.

جدول ۵) ضریب همبستگی بین رضایت زناشویی و الگوهای ارتباطی زوجین

الگوی اجتناب متقابل	الگوی توقع / کناره‌گیری	الگوی زن متوقع / مرد کناره‌گیر	الگوی مرد متوقع / زن کناره‌گیر	الگوی سازنده متقابل		
-۰/۵۰۴	-۰/۶۳۴	-۰/۳۵۸	-۰/۵۶۵	۰/۷۶۸	ضریب همبستگی پیرسون	رضایت زناشویی
۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	معناداری	
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	تعداد	

جدول ۵ ضریب همبستگی بین رضایت زناشویی و الگوهای ارتباطی زوجین را در دانشجویان دانشگاه پیام‌نور شهر سنقر نشان می‌دهد. همانگونه که جدول نشان داده شد مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین متغیر رضایت زناشویی و الگوی سازنده متقابل، الگوی مرد متوقع/ زن کناره‌گیر، الگوی زن متوقع/ مرد کناره‌گیر، الگوی زن متوقع/ مرد کناره‌گیری و الگوی اجتناب متقابل به ترتیب برابر ۰/۷۶۸، ۰/۵۶۵، ۰/۳۵۸، ۰/۶۳۴ و ۰/۵۰۴ درصد بوده و آزمون در سطح رضایت زناشویی کاهش می‌یابد.

جدول ۶) پیش‌بینی رضایت زناشویی بوسیله الگوهای ارتباطی زوجین

F	R ^۲	R	P	BETA	SE	B	
۲۰۳/۴۳۵	۰/۸۰۷	۰/۸۹۸	۰/۰۰۱				رضایت زناشویی
۰	۰	۰	۰/۰۰۱		۸/۹۱۸	۱۱۱/۵۳۲	ثابت مدل
۰	۰	۰	۰/۰۰۱	۰/۶۵۰	۰/۲۳۱	۰/۷۹۶	الگوی سازنده متقابل
۰	۰	۰	۰/۰۶۰	-۰/۱۱۱	-۰/۱۲۳	-۰/۸۱۲	الگوی توقع / کناره‌گیری
۰	۰	۰	۰/۱۳۶	۰/۰۷۵	-۰/۴۰۵	-۰/۷۱۲	الگوی اجتناب متقابل

معنادار است. بر این اساس متغیرهای پیش‌بین تغییرات رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند. همچنین از بین مولفه‌های وارد شده به معادله رگرسیون، ابعاد نقش‌ها، عملکرد کلی و حل مسأله به ترتیب بیشترین نقش را در پیش‌بینی رضایت زناشویی بر عهده دارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های ایشتاین، بالدوین و بیشاپ (۱۹۸۳)، ماتیس و کینگ لیتی (۱۹۸۵)، ارکیستر و استیونسون (۱۹۹۱)، پورتس، هاوول و اشنبرگر (۱۹۹۲)، لیندزی و همکاران (۲۰۰۶)، بهاری (۱۳۷۹)، و بهاری و صابری (۱۳۸۳)، هماهنگ است. در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت عملکرد کارساز خانواده با توانایی اعضا در هماهنگی با تغییرات، حل تضادها و تعارض‌ها، همبستگی بین اعضا و موفقیت در اعمال الگوهای انضباطی، رعایت حد و مرز بین افراد، اجرای مقررات و اصول حاکم بر این نهاد با هدف حفاظت از کل نظام خانواده همراه است. از این رو می‌توان گفت که هر قدر زوجها کارآمدتر عمل کنند، رابطه بهتر و منسجم‌تری را تجربه خواهند کرد. به میزانی که زوجها در هر یک از ابعاد عملکرد خانواده موفق عمل کنند، از رضایت بیشتری در نظام زن و شوهری برخوردار می‌شوند. همچنین، از میان الگوهای ارتباطی زوجین، بین ارتباط سازنده متقابل و رضایت زناشویی رابطه مثبت معناداری وجود دارد که نشان می‌دهد این عامل پیش‌بینی کننده قوی رضایت زناشویی است این بدان معناست که با افزایش میزان نمرات الگوی سازنده متقابل میزان رضایت زناشویی افزایش می‌یابد؛ اما بین الگوهای ارتباطی توقع/کناره‌گیر و اجتناب متقابل با رضایت زناشویی رابطه منفی معناداری به دست آمد که نشان می‌دهد این الگوها پیش‌بینی کننده

جدول ۶ پیش‌بینی رضایت زناشویی بوسیله الگوهای ارتباطی زوجین را می‌دهد. نتایج تحلیل رگرسیون خطی چندمتغیره به روش همزمان نشان داد که ضریب رگرسیون خطی چند متغیره برای متغیرهای مستقل در مدل معنادار است ($P < 0.01$)، $F(3, 146) = 435/203$ ، $R^2 = 807/0$ ، $R = 898/0$. بر این اساس ضریب همبستگی چندگانه بین ترکیب خطی متغیرهای پیش‌بین با رضایت زناشویی برابر ۹۰ درصد بوده و این سه متغیر پیش‌بین ۸۱ درصد تغییرات رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند. همچنان که جدول ۶ نشان می‌دهد به ازای هر واحد افزایش در نمره الگوی سازنده متقابل، نمره رضایت زناشویی ۷۹ درصد واحد افزایش و به ازای هر واحد افزایش در نمره الگوی توقع/کناره‌گیری، الگوی نمره رضایت زناشویی ۱۰ درصد واحد کاهش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عملکرد خانواده، الگوهای ارتباطی زوجین در پیش‌بینی رضایت زناشویی دانشجویان متأهل استان کرمانشاه انجام شد. نتایج نشان داد بین همه ابعاد عملکرد خانواده و رضایت زناشویی در دانشجویان رابطه منفی و معناداری وجود دارد. این بدان معناست که با افزایش میزان نمرات هرکدام از این زیرمقیاس‌ها میزان رضایت زناشویی کاهش می‌یابد. به این علت که در این آزمون نمره زیاد نشان دهنده ناکارایی خانواده و نمرات کمتر بیانگر عملکرد سالم‌تر است. نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که ضریب رگرسیون چند متغیره خطی برای ابعاد عملکرد خانواده و رضایت زناشویی

درمانی ساختاری جهت بهبود عملکرد خانواده برای ارتقای کیفیت زندگی زناشویی عمل کنند و از این طریق، از بروز آسیب‌های مختلف فردی و اجتماعی ناشی از ناسازگاری‌های زناشویی و طلاق جلوگیری کنند. پیشنهاد می‌شود مشاوران، روانشناسان و درمانگران حوزه خانواده و ازدواج، با آموزش مهارت‌های ارتباطی، زوج درمانی شناختی-رفتاری، زوج درمانی طرح‌واره محور و خانواده درمانی ساختاری، جهت بهبود عملکرد خانواده، الگوهای ارتباطی و ارتقای کیفیت زندگی زناشویی عمل کنند تا از این طریق، از بروز آسیب‌های مختلف فردی و اجتماعی ناشی از ناسازگاری‌های زناشویی و طلاق جلوگیری کنند و نیز امکان نتیجه‌گیری علت و معلولی حاصل شود.

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- احمدی، سیداحمد و فاتحی‌زاده، مریم (۱۳۸۴)، «بررسی رابطه الگوهای ارتباطی زوجین و میزان رضایت‌مندی زناشویی زوجین شاغل در دانشگاه اصفهان»، **مجله خانواده‌پژوهی دانشگاه شهید بهشتی**، پژوهشکده خانواده، سال اول، شماره ۲.
- ۲- اولیا، نرگس (۱۳۸۸)، «بررسی تأثیر آموزش غنی‌سازی زندگی زناشویی بر افزایش رضایت‌مندی زوجین»، **پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره**، دانشگاه اصفهان، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- ۳- بخشی‌پور، باباله و دیگران (۱۳۹۱)، «رابطه عملکرد خانواده با تعارضات زناشویی زوج‌های در آستانه طلاق»، **دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی**، سال سیزدهم، شماره ۲.
- ۴- بیدرام گرگابی، مریم (۱۳۹۳)، «بررسی رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی بر روی زوجین شهر شاهین‌شهر»،

قوی رضایت زناشویی پایین هستند به این معنا که با بالا رفتن میزان نمرات الگوی مرد متوقع/ زن کناره‌گیر، الگوی زن متوقع/ مرد کناره‌گیر، الگوی توقع/ کناره‌گیری و الگوی اجتناب متقابل، میزان رضایت زناشویی کاهش می‌یابد. نتایج این پژوهش با یافته‌های تحقیقات کریستنسن (۱۹۸۴)، برلسون و دنتون (۱۹۹۷)، پورحسین و همکاران (۱۳۸۸)، هالفورد (۱۳۸۷)، احمدی و فاتحی‌زاده (۱۳۸۴)، شرفی (۱۳۸۲)، گاتمن (۲۰۰۰)، لدبتر (۲۰۰۹)، میلز (۲۰۰۸) و گلاسر (۱۹۸۹)، که نشان دادند الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی با یکدیگر رابطه دارند، هماهنگ است. چنانکه میلز (۲۰۰۸)، معتقد است رفتار تقاضا/ کناره‌گیری (هنگامی که زن تقاضا می‌کند و مرد کناره‌گیری کند) پیش‌بینی کننده کاهش رضایت زناشویی و در نتیجه جدایی می‌باشد. و لدبتر (۲۰۰۹)، به این نتیجه رسید که ارتباط زناشویی کارآمد پیش‌بینی کننده قوی زناشویی و در مقابل ارتباط زناشویی ناکارآمد سرچشمه نارضایتی است. محدودیت اصلی این پژوهش این است که فقط بر روی دانشجویان متأهل استان کرمانشاه صورت گرفته است، لذا در تعمیم نتایج آن به دیگر گروه‌ها باید احتیاط شود. به طور خلاصه نتایج نشان داد که متغیرهای الگوهای ارتباطی زوجین، عملکرد خانواده و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه همبستگی متوسط و قوی‌ای با متغیر رضایت زناشویی دارند. لذا هر سه فرضیه مطرح شده این پژوهش تأیید شد. نتایج این پژوهش مشخصاً به مشاوران، روانشناسان و درمانگران حوزه خانواده و ازدواج کمک خواهد کرد تا با آموزش مهارت‌های ارتباطی، خانواده‌درمانی مبتنی بر طرح‌واره درمانی، زوج درمانی شناختی-رفتاری و خانواده

خانه‌دار شهر شیراز»، فصلنامه جامعه‌شناسی زنان، سال دوم، شماره سوم.

لاتین:

1- Gottman & Krokoff (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A Longitudinal View. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 57.

2- Greeff & Malherbe (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 27.

3-Heavy Christensen & Malmuth (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal during marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. Vol 63(5).

4-Heavy & Others (1996). The communication patterns questionnaire: The reliability validity of a constructive communication subscale. *Journal of marriage and family*. 58.

5-Mattis & King Little (1985). Family functioning device, validity and reliability. *Journal of marital and family therapy*. 11(4).

6-Noller & Feeney (1994). Relationship satisfaction, attachment, nonverbal accuracy in early marriage. *Journal of Nonverbal Behavior*.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، پژوهشکده ادبیات.

۵- ثناگویی، محمد و دیگران (۱۳۹۰)، «رابطه الگوهای ارتباطی زوجین با رضامندی زناشویی»، فصلنامه اسلام و روانشناسی، شماره ۹.

۶- ثنایی، باقر (۱۳۸۹)، مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج، تهران: انتشارات بعثت.

۷- جاویدی، نصیرالدین (۱۳۹۱)، «اثربخشی آموزش راهبردهای مدیریت هیجان مبتنی بر رویکرد زوج‌درمانی بر افزایش رضایت جنسی، بهبود عملکرد خانواده و (EFT) هیجان‌مدار بهبود الگوهای ارتباطی زوجین»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی خانواده درمانی، دانشگاه علم و فرهنگ.

۸- حصیرچمن، فاطمه (۱۳۹۲)، «رابطه بین عملکرد خانواده با منبع کنترل و عزت نفس دانشجویان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات کرمانشاه.

۹- رسولی، محسن (۱۳۸۰)، «رابطه بین الگوهای ارتباطی زن و شوهرهای دانشجوی دانشگاه تهران و الگوهای ارتباطی والدین آنها»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم.

۱۰- زاده محمدی، علی و ملک خسروی، غفار (۱۳۸۵)، «بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی و اعتباریابی مقیاس سنجش کارکرد خانواده»، فصلنامه خانواده پژوهی، سال دوم، شماره ۵.

۱۱- سلیمانیان، علی اکبر (۱۳۷۳)، «بررسی تأثیر تفکرات غیرمنطقی (بر اساس رویکرد شناختی) بر نارضایتی زناشویی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه تربیت معلم، تهران.

۱۲- مینوچین، سالوادور (۱۳۸۰)، خانواده و خانواده درمانی، مترجم: باقر ثنایی، چاپ سوم، تهران: انتشارات امیرکبیر.

۱۳- نوابی نژاد، شکوه (۱۳۸۷)، مشاوره ازدواج و خانواده در ما نی، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.

۱۴- هنرپروران، نازنین و دیگران (۱۳۹۰)، «مقایسه الگوهای ارتباطی و تعارضات زناشویی در زنان متأهل شاغل در بانکهای دولتی و زنان